

Rigsombudsmanden i Grønland

Averusissavisi imaluunniit avissavisi ?

Averusertarneq aamma avittarneq pillugit mappersagaraq

**Rigsombudsmanden i Grønland
Indaleeqqap Aqqutaa 3
Postboks 1030
3900 Nuuk**

**Kalaallit Nunaanni Rigsombudsmandi
Telefon: (+299) 32 10 01
Telefax: (+299) 32 41 71
E-mail: ro@gl.stm.dk
www.rigsombudsmanden.gl**

Imarisai

Qanoq iliorluni aappariikkunnaartoqartarpa	3
Averuserneq	3
Qinnuteqaat	3
Avinneq	4
Averusereernikkut avinneq	4
Qinnuteqaat	4
Averusereersimani avinneq	5
Ukiut marluk najugaqatigiissimanani avinneq	5
Aapparisaq allasiorsimanera pissutigalugu avinneq	5
Sakkortuumik persuttagaareernikkut avinneq	5
Allamut katissimaneq pissutigalugu avinneq	6
Averusereersimanani avinnissamik qinnuteqaat	6
Atugassarititaasut pillugit oqaloqatigiinneq	6
Atugassaritat	6
Angajoqqaatut oqartussaaneq	7
Meeqqamut akilersuutit	7
Aapparisaq akilersuutit	7
Inigisaq	8
Ataatsimut pigisanik avitsineq	8
Uillarnersiutit/nuleernersiutit	8
Kinguliaqut	9

Qanoq iliorluni avittoqartarpa

Averuserneq avinnerluunniit sulissutigissallugit ajornakusoortorujussuusinnaasarpoq. Inuuneq allanngortinniarlugu eqqarsaatigisassaavoq inuunerlu nutaaq aallartisarneqassalluni. Aappariikkunnaarnissamut mappersagaaraq una ikiuutaasinnaalluarpoq.

Kikkulluunniit katissimasut averusersinnaapput avissinnaallutillu. Kinaluunniit kissaatiginngisamik aappariinnermut mattusimaannarneqarsinnaanngilaq.

Aatsaat pisortatigoortumik avereernikkut allamut katittoqarsinnaavoq.

Aappariinneq annaaterusukkussiuk palasi isumaqatigiissitsiniaasorineqarsinnaavoq. Taamaaliussagaani palaseqarfik saaffigineqassaaq.

Averuserneq

Inooqatigiinneq ingerlateqqissinnaajunnaarussiuk averusersinnaavusi. Aatsaat ukioq ataaseq averusereersimagussi avinnarsinnaavusi. Qaammatit 6-t averuseqqareersimagussi avinnissarlu isumaqataaffigussiuk avissinnaavusi.

Naalagaaffiup Sinniisoqarfiata akuersissuteqareerneratigut averusissagaani taamatut aalajangernissaq averusernermilu atugassarititaasut isumaqatigiissutigineqqartariaqarput. Aappaasup kisimiilluni averusernissaq kissaatigippagu imaluunniit atugassarititaasut isumaqatigiissutigisinnaanngikkussigik eqqartuussivimmut saaffiginnissaasi.

Averusernissaq pillugu suliaq eqqartuussivimmi suliaritiitigalugu Naalagaaffiup Sinniisoqarfiani suliaritinneqarsinnaanngilaq.

Averusersimagussi avinnissaq aatsaat qinnuteqaatigeqqaarlugi avissinnaavusi. Taamaaliunngikkussi qaqugumorsuaq averuseqqasinnaagassi.

Najugaqatigiinnersi ingerlatiinnarussiuk imaluunniit najugaqatigeeqqilersimagussi averuserneq atorunnaassaaq. Averuseqqajunnaarneq innuttaasut nalunaarsorneqartarfiannut nalunaarutigineqassappat tamanna ajunngilluinnassaaq. Taamaalluni averuseqqajunnaarneq nalunaarsortinneqarsinnaavoq.

Averusernerup atorunnaarsimasup atuuffia qimaqqinnermi atoqqinneqarsinnaanngilaq. Taamaattumik avinnissaq kissaatigineqarpat averusernissaq qinnutigeqqinneqartariaqarpoq.

Qinnuteqaat

Naalagaaffiup Sinniisoqarfianut averusernissaq qinnuteqaatigerusukkussiuk immersugassaq atorlugi qinnuteqaateqassaasi. Immersugassaq Naalagaaffiup Sinniisoqarfiata nittartagaatigut aaneqarsinnaavoq. Aamma immersuiffissaq Naalagaaffiup Sinniisoqarfianut Nuummi najugallit aasinnaavaat Nuummilu najugaliunngitsut najukkami politeeqarfimmut aasinnaallugu.

Uppernarsaatit atorfissaqartinneqartut tamarmik qinnuteqaammut ilanngunneqassapput. Uppernarsaatit ilanngunneqartussat immersugassami taaneqarsimapput. Uppernarsaatit

pisariallit tamarmik ilanngunneqarsimappata aatsaat suliaq ilissinnut tunngasoq Naalagaaffiup Sinniisoqarfiata suliarilersinnaavaa.

Nuummi najugallit qinnuteqaat uppersaatinik atorfissaqartinneqartunik tamanik ilalik Naalagaaffiup Sinniisoqarfianut nassitutissavaat. Nuummi najugaliunngitsut taakkua najukkaminni politeeqarfimmut tunniutissavaat.

Avinneq

Avinnissaq periaatsit marluk atorlugit qinnuteqaatigineqarsinnaavoq:

- Averuseqqareermermi, imaluunniit
- Averusereersimanani avinneq

Avinneq atorunnaarsinneqarsinnaanngilaq. Taamaattumik katissimasutut aappareeqikkusulerussi kateqqittariaqarpusi.

Averuseqqareermermi avinneq

Avinnginnermi averusersimanissaq nalinginnaasumik piunasaqaataavoq.

Naalagaaffiup Sinniisoqarfia aqutugalugu avittoqarsinnaavoq:

- Sivikinnerpaamik qaammaatini 6-ni averuseqqasimagussi,
- Avinnissaq marluullusi kissaatigigussiuk, aamma
- Avinnermi atugassarititaasut isumaqataaffigussigik

Avinnermi atugassarititaasut aqqiagiinngissutigigussigik imaluunniit aappaasoq kisimi avinniarpat Naalagaaffiup Sinniisua aqutugalugu avissinnaanngilasi. Tamatumunnga taarsiullugu eqqartuussivimmut saaffiginnissaasi.

Aappaasoq kisimi avinniarpat ukioq ataaseq averuseqqareermermi aatsaat avittoqarsinnaavoq, avikkumasorlu eqqartuussivimmut saaffiginnissaq.

Qinnuteqaat

Naalagaaffiup Sinniisoqarfia aqutugalugu avinnissaq qinnuteqaatigerusunneqarpat qinnuteqaat immersugassaq immersorneqassaaq. Immersugassaq naalagaaffiup sinniisoqarfiata nittartagaatigut aaneqarsinnaavoq. Aamma immersuiffissaq Naalagaaffiup Sinniisoqarfianut Nuummiittumut nammineerluni aaneqarsinnaavoq imaluunniit Nuummiinngikkaani najukkami politeeqarfimmut aaneqarsinnaalluni.

Uppersaatait immersuiffissiami allanneqarsimasut ilanngunneqassapput. Taamaattoqanngippat suliaq ilissinnut tunngasoq naalagaaffiup sinniisoqarfiata suliarisinnaanngilaa.

Averusersimaqqaarani avinneq

Immikkut illuinnartumik pisoqartillugu averuseqqasimanissaq qaangiinnarneqarsinnaavoq ingerlaannarlu avittoqarsinnaalluni. Ima pisoqarpat averusersimaqqaarani avittoqarsinnaavoq:

- Aaqqiagiingissuteqarneq pissutigalugu ukiuni kingullerni 2-ni najugaqatigiissimangikkussi
- Aappat allasiorsimappat
- Sakkortuumik persuttaasoqarsimappat
- Allamut katittoqarsimappat

Ukiut marluk najugaqatigiissimanani avinneq

Aaqqiagiingissuteqarneq pissutigalugu ukiut kingullit marluk najugaqatigiissimangikkussi avissinnaavusi. Makku atorneqassapput:

- Immersugassaq qinnuteqaateqarfissiaq aamma
- Inuit ilissinnik ilisarissimannittut marluk uppersaasiussaata atsiugaq. Aaqqiagiingissuteqarneq pissutigalugu ukiut kingullit marluk najugaqatigiissimanginnissinnik taakku atsiornikkut uppersaassapput.

Aappavit allasiorsimanera pissutigalugu avinneq

Aappat allasiorsimappat avissinnaavutit. Allasiorneq pissutigalugu aatsaat avissinnaavutit:

- aappavit allasiorsimanera akuerisinnaangikkukku,
- ukiut kingullit marluk ingerlaneranni allasiorneq pisimappat aamma
- qaammatit arfinillit qaangiutsinnagit aappavit allasiornerrata paasereerneraniit avinnissamik qinnuteqaateqarsimaguit

Allasiorsimaneq pissutigalugu avinnissamik qinnuteqaateqassaguit:

- qinnuteqaat immersugassaq atussavat aamma
- aappavit allasiordfigisimasaata sammisimasaataluunniit uppersaalluni atsiornera ilanngutissavat

Illit nammineq allasiorsimanerit pissutigalugu avissinnaangilatit.

Sakkortuumik persuttaasimaneq pissutigalugu avinneq

Angerlarsimaffimmi aappat ilinnik meeqqanilluunniit sakkortuumik persuttaasimappat avissinnaavutit. Persuttaasimaneq pissutigalugu aatsaat avissinnaavutit:

- persuttaanerup (assersuutigalugu meeqqanik) ilisimalerneraniit ukioq ataaseq qaangiutsinnagu avinnissamik qinnuteqaateqaruit,
- persuttaanerup pereerneranit ukiut pingasut qaangiutsinnagit avinnissamik qinnuteqaateqateqaruit aamma
- persuttaasimaneq uppersarsinnaagukku, assersuutigalugu politiit uppersaasiussaannik imaluunniit nakorsap uppersaasiussaannik

Persuttaasimaneq pissutigalugu avinnissamik qinnuteqaateqassaguit

- Qinnuteqaat immersuiffissiaq atussavat aamma

- Persuttaasimanermik uppernarssaat ilanngussinnaagukku, assersuutigalugu politiit uppernarsaanerat imaluunniit nakorsap uppernarsaanera

Allamut katissimaneq pissutigalugu avinneq

Katinnissi kingorna aappat allamut katiissimasoq paasinarsippat, avissinnaavutit.

Allamut katissimaneq pissutigalugu avinnissaq qinnuteqaatigissagukku, qinnuteqaat immersuiffissiaq atussavat.

Averusersimaqqaarani avinnissamik qinnuteqaat

Qinnuteqaatit immersuiffissiat uppernarsaatitullu immersuiffissat oqaasertalersoriikkat atugassat tamarmik Naalagaaffiup Sinniisoqarfiata nittartagaatigut aneqarsinnaapput. Aamma immersuiffissat Naalagaaffiup Sinniisoqarfianut Nuummi najugallit aasinnaavaat nuummilu najugaliunngitsut najukkani politeeqarfinni aasinnaallugit.

Eqqaamallugu avinniarussi uppernarsaatit qinnuteqaateqarfissiami allassimasut ilanngutissagassigik. Uppernarsaatit pineqartut ilanngussimanngikkussigik suliaq naalagaaffiup sinniisoqarfiani suliarineqarsinnaanngilaq.

Qinnuteqaat immersugaq aamma allagaatit uppernarsaatillu atugassat Nuummi najugallit Naalagaaffiup Sinniisoqarfianut nuummilu najugaliunngitsut najukkani politeeqarfimmut tunniutissavaat.

Atugassaritat pillugit isumaqatigiinniarneq

Qinnuteqaat politiinut imaluunniit Naalagaaffiup Sinniisoqarfianut tunniutereerussiuk atugassarititaasut pillugit isumaqatigiinniarnissamut aggersarneqassaasi. Isumaqatigiinniarnermi tassani atugassaritat eqqartorneqarlutik misissuataarneqassapput isumaqatigiissutiginiarneqassallutillu.

Atugassarititaasut pillugit isumaqatigiinniarnearnermi suliaq Naalagaaffiup Sinniisoqarfiata suliarissavaa taamalu averusernissamik akuersissut, avinnissamik akuersissut imaluunniit itigartitsinermik nalunaarut ilissinnut nassiunneqassaaq. Aatsaat averusissaasi/avissaasi Naalagaaffiup Sinniisuanit averusermik avinnermilluunniit akuersissut tigoreerussiuk.

Atugassaritat

Uani siunertarineqarpoq averusernerup imaluunniit avinnerup kingorna inuunermi aqquusaagassasi piviusut atugarilernissaannut sillimanissarsi.

Averusernissaq imaluunniit avinnissaq Naalagaaffiup Sinniisoqarfia aqutigalugu suliaritissagaluarussiulluunniit atugassarititaasut isumaqatigiissutigisariaqarpasi. Taamaattumik atugassarititaasut makku isummerfigereersimassallugit pingaaruteqarpoq:

- Angajoqqaatut oqartussaaneq
- Meeqqamut akilersuutit
- Apparissamut akilersuutit

Aammattaq makku isumaliutigineqassapput:

- Inissiami attartortittakkami najugaqatigiikkussi kina tassani najugaqaannassanersoq
- Ataatsimut pigisanik agguaassineq

Atugassarititaasut isumaqatigiissutigisinnaangikkussigik naalagaaffiup sinniisoqarfia aqqutigalugu averusersinnaangilasi avissinnaanasiluunniit. Tamatumunnga taarsiullugu eqqartuussivimmu saaffiginnissaasi.

Angajoqqaatut oqartussaaneq

Inooqatigiikkunnaarussi meeqqat ilissinnut qularnangitsumik nalornissutaanerpaalissapput. Aappariinnerup nalaani meeqqat ataatsimut oqartussaaffigisarpasi. Naalagaaffiup sinniisoqarfia aqqutigalugu averusersinnaassagussi imaluunniit avissinnaassagussi kina meeqqanut oqartussaassanersoq imaluunniit meeqaanut ataatsimut oqartussaaneq ingerlatinnassanerissi isumaqatigiissutigineqartariaqarpoq.

Meeraq sumi najugaqassanersoq meeqqamut angajoqqaatut oqartussaassusillip aalajangertussaavaa.

Averuseqqanissi nalaani aappareqqilerussi meeqqamut ataatsimut oqartussaassuseqaqqilissaasi. Averuseqqanissi taamaatinnera innuttaasut nalunaarsortittarfiannut nalunaarutigisussiuk pitsaalluinnassaaq. Taamaalilluni averuseqqaneq atorunnaarsimasoq angajoqqaatullu oqartussaaqatigiileqqissimanersi nalunaarsorsimalissaaq.

Meeqqamut akilersuut

Meeqqap 18-inik ukioqalernissaata tungaanut marluullusi angajoqqaatut pilersuisussaataavusi. Angajoqqaap meeqqap najugaqarfiginngisaata meeqqamut pilersuisussaataani ingerlatinnassavaa. Tamanna qanoq pissanersoq akunnissinni isumaqatigiissutigisusitigineqarsinnaavoq. Aningaasat annertussusissaat pillugu apeqqtissaqarussi tamatumunnga Naalagaaffiup Sinniisoqarfia ikiuussinnaavoq.

Arlarsi angajoqqaatut meeqqamut pilersuisussaataaassaaq taamaattorli meeqqamut akilersuut 0 kr-iussasoq isumaqatigiissutigineqarsinnaavoq. Akilersuutip annertussusia allangortinniarlugu Naalagaaffiup Sinniisoqarfianut qinnuteqaatigisinnaavarsi.

Aapparisamut akilersuutit

Katissimagussi immissinnut pilersuisooqatigiinnissamut pisussaataavusi. Kisianni averuserussi imaluunniit avikkussi taamatut pisussaataaneq atorunnaassaaq taamaattorli isumaqatigiissinnaavusi arlassi aapparminut pilersuisussaataani ingerlatinnassagaa (aapparisamut akilersuut). Akilersuisussaataaneq isumaqatigiissutigisagussiuk pilersuisussaataaneq qanoq sivisutigisumik ingerlanneqassanersoq isumaqatigiissutigineqassaaq, assersuutigalugu averusernermit imaluunniit avinnermit ukiut qassit aalajangersimasut tamanna ingerlanneqassasoq.

Akiulersuutit annertussusissaat akunnissinni aalajangissallugu pisariaqanngilaq. Tamatuminga Naalagaaffiup Sinniisoqarfiata ikiorsinnaavaasi. Aamma akilersuisoqarnissaa akunnissinni isumaqatigiissutigineqarsinnaavoq, kisianni aamma akilersuut 0 kr.-iugallassasoq

isumaqatigiissutigineqarsinnaalluni. Kingorna arlassi kissaatigippagu akilersuut aatsaat annertussilerneqassaaq.

Aapparisamut akilersuutip annertussusissaa isumaqatigiissutigisimagussiuk arlassi kissaateqaneratigut tamatuma naalagaaffiup sinniisoqarfianit allanngortinneqarsinnaanera aamma isumaqatigiissutigineqartariaqarpoq.

Aapparisamut akilersuut pillugu isumaqatigiissutersi averusernerup nalaani kisimi atuutissanersoq averusernissinni toqqarneqarsinnaavoq. Tamanna ilissinnit aalajangerneqassaaq. Aamma avinnermi tamanna saqqummiuteqqinneqarsinnaavoq.

Inigisaq

Inissiaq attartortittagaq najugaqarfigigussiuk attartorneq kiap tigussaneraa inissiarlu najugaqarfigiinnassaneraa isumaqatigiissutigineqassaaq. Attartukkamut kina atsiorsimanersoq pingaaruteqanngilaq, kisianni taanna atorfirmut atasumik inissiaappat aappaasup atorfini tunngavigalugu najugaqartoq tassani najugaqaannassaaq.

Piginneqatigiinnikkut inissiami najugaqarusi piginneqataanermik uppernarsaat kiap tigussaneraa isumaqatigiissutigineqassaaq. Kina piginneqataanermik atsiorsimanersoq tassani apeqqutaanngilaq.

Inissiami nammineq pigisami najugaqarusi tassani pigisanik agguaannissaaq apeqqutaassaaq. Tassanissaaq piginneqatigiinnikkut inissiaatip nalinga atuutissaaq.

Ataatsimut pigisat agguarneqarnerat

Katinnissigut ataatsimut pigisaqalerpusi pigisat tamakkerlugit ilaalluunniit immikkut pigineqassanersut isumaqatigiissutigisimangikkussiuk. Immikkut pigisat aamma kingornussaasinnaapput tunissutaasinnaallutilluunniit.

Ataatsimut pigisat qanoq agguaannissaat isumaqatigiissutigeqqaanngikkaluarlugu Naalagaaffiup Sinniisoqarfia aqutigalugu averusersinnaavusi avisinnaallusiluunniit. Isumaqatigiissinnaanngikkussi ilissi sinnerlusi eqqartuussivik aalajangiisinnaavoq.

Meeqqat pigisaat aningaasaataallu meeqqat pigaat taakkualu pigisat agguaanneqaranni attorneqassanngillat.

Ataatsimut pigisat agguaatissagussigit pequtit kisiisa agguaattussanngilasi, kisiannili pigisat nalillit tamaasa ataatsimut pigisanut ilaasut agguaattussaavasi, assersuutigalugu biili, illuut, aningaaserivimmi uninngasuutit aamma pappiaqqat nalillit.

Akiitsusi nammineq akilertussaavasi. Akiitsut ataatsimut pilersissimagussigik, assersuutigalugu katissinnissigut illusisimagussi biilisisimagussiluunniit akiitsoq ataatsimoorutigineqassaaq.

Uillarnersiutisiassat/nulearnersiutisiassat

Uiusoq suliffini aqutigalugu suleqatit peqatigalugit pensionisiassaqarpat imaassinnaavoq uillarnersiutisiassat tassani ilaasut. Uiusorli tjenestemanditut pisortani atorfiliuppat aatsaat

uillarnersiutisiassaqaqtitsisoqartarpoq (assersuutigalugu ilinniartitsisut, politiit allatulluunniit pisortani atorfillit).

Uiusup pensionisiassaqaqfigisaa attavigisariaqassaaq paasinialugulu avinnermi nuliaasoq uillarnersiutisiassaqaqarnersoq.

Aatsaat uillarnersiutisiassaqaqartoqarsinnaavoq:

- Arnat uinissimappata uiusup suleqatigisaasa ataatsimut pensioniassaqaqtitaanerat aqqutigalugu uillarnersiutisiassat ilanngunneqarsimappata (tamannali atuutinngilaq angutitut pensioniassalinnik katissimasunut),
- Avinnermi (tassa averusernermiunngitsoq)
- Uiusoq nuliainut akilersuutinik akiliuteqartassasoq isumaqatigiissutigineqarsimappat, aamma
- Sivikinnerpaamik ukiuni 5–ni katissimasimagaani.

Avereernermi uillarnersiutisiassat attatiinnarnissaannut piumasaaqatit naammassisimagussigik uiusup pensionisiassaqaqfianut saaffiginnissinnaavusi.

Kinguliaqut

Immaqa arlarsi katinnissigut aappaasup kinguliaanik kinguliaqalersimassaaq. Averusernissigut imaluunniit avinnissigut aappaasup kinguliaqutaa imaluunniit siornatigut kinguliaquserisimasamik kinguliaquseqalernissaq nammineq aalajangerneqassaaq. Katinngikkallarassi kinguliarisimasarsi pigileqqissagussiuk katittarneq pillugu oqartussat attavigissavasi.